

223

1866.

Pujetsch.

Staatsarchiv Graubünden, Chu
(StAGR)

Signatur: II 13 k 3

Staatsarchiv
Graubünden.

Uorden u Statuts de Fischneunca

trattg ori ils protogols, fattg, revedi ed acceptai della Fischneunca 1864.

A. Statuts generalis

I Redunonzas dils vischins (Fischneunca).

§. 1.

La Fischneunca de Tsjetsch fa ora ina part del circuit della Cadi. Entras las redunonzas dils vischins de Fischneunca regnen ils dretgs che competeschan alla vischa tenor constituziun, exequi.

§. 2.

Als statuts e veglias de Fischneunca regnen fattg dals vischins e zvar ~~totes~~ il pli dils redunonai de quels. Als vischins (redunonai a Fischneunca) legien ora lur supraftonza, las necessarias commissiuns e ses officials; secreteschan las necessarias taglias de Fischneunca; nomineschan ed approbeschan l'administraziun dils officials; prosequeschan il dretg de prender si vischins, e voteschan sur ils pugns de recapitulaziun.

§. 3.

La supraftonza cloma ensemien la Fischneunca aschi sarens, fco ella anfla per necessari. Als vischinadis de Kueras, Helva e Eschamuet fton regnir avissai avon, cun excepziun dils dis, che tuts vischinadis cin obligai de regnir ella faria.

§. 4.

Isl'emprem girau (president) meina las redunonzas della Fischneunca; el tegn in exact protocol sur tallas ordinaziuns e conclus, che quella pren.

Il protocol fto sill'emprema suondaonta Fischneunca regnir legius avon ed approbaus dils vischins leu presents.

II La supraftanza de vischnunca.

§ 5.

Nov comembers formeschan la supraftanza de vischnunca, numnadamein: Freis giraus e sis cussigliers, compriu tiei quels il stathalter e saltè.

In ord ils sis cussigliers, numnadamein quel, che habitescha il pli demanirel dil derschaver d'ingant, dei funzional, sco saltè, ed in ord ils auters 5 personab fto far stathalter, nunsarend denter els sedicider, fton els resattametter alla sort.

- Elezziuns—
- a. Els 3 giraus e 6 cussigliers, sco era
 - b. La commissiun de scola de 6 comembers ed il signr farer, sco president,
 - c. La commissiun pauperilla de 4 comembers compriu il signr farer,
 - d. La commissiun per via a tras ils quens de vischa ed
 - e. mintga treis ons in girau militer.
- regnen elegii mintg' on per gliendischdis Ischuncheismas
i: pio tuts mo per in on resalvond il girau militer i.

§ 6.

Als nos elegii giraus regnen serementai sin vischnunca extras igl empram girau cas.

Seramen.

Yes, sco elegii giraus regnis ad engirar tier Diu il Puffpassent e Fuffsavend, che vas leigies consciensiusamein ad ministrar e survigilar ils beins e la polizia de vischnunca e leies exequir exactamein e aunpartischont las concernentas les chas ed ordenaziuns dil cantun e della vischnunca ed en tuts graus aschi lunsch, sco ei schai en vies uffeci, suenter vies meglier saver e puder schurmia ed augmentar ils interes della vischnunca.

Plaids de Seramen.

Fut quei, ch'ei ami legiu avon cun ils plaids e ch'ieu hai bein capiu ed entilgiu, vi jeu regnir suenter e salvar cun ils fatgs, suenter miu meglier saver e pus, Tes, tuttas saussas a bunafei senza malart, aschi filver mi gidi Dieus la s^{ma} Trinitat, Nossaduna e tuts ils sagno. Amen.

Regolativ della Fischentas.

§ 7.

1.mo. La supraftonza ha de manar e survegilar l'entira administrazion della vischnunca e d'execuir tuttas conclusiuns e de survegilar, ch'els statuts de vischnunca regnen observai.

2.do. La supraftonza legia ora els sequents ugaus:

a. Ugaus perrenda,

b. ugaus per las caplanias Queras, Selva e Sesun,

c. els ugaus de tuttas las baselgias,

d. igl ugaus della sspenda de green

e. igl ugaus della sspenda de pieun de s. Vigili ed

f. igl ugaus dils paupers e salsspenda.

3.do. La supraftonza survegilescha l'administrazion dils dars alegai ugaus e pren mintg'on entras ils treis giraus cul dign farer giu els quens de tuts ugaus, ma ch'ei de regnir mirau, ch'els capitals de quellas ugasias regnien muni cun sufficientis unterfants.

4.to. La supraftonza censurescha tuts surpassaments de statuts e leschas de vischnunca. —

§ 8.

Als conclus e las ordinaziuns della supraftonza se regnien regnir protopolada, tras il faron de vischnuca, il qual rega nummaus dalla supraftonza ord siu miez. —

§ 9.

Als comembers della supraftonza, fuora il saltè netilen in salari de fr. 1. 50. per di, quel di, ch'els ston impunder de castiar, dar ora lena e visitar tetgs e classenos.

Ultra de quei se regnien ils 3 giraus, survegnir, fuora in benefici els cudischo de hipotecas, il cudischo de marcaus ed il procent per regular e trer en la taglia cantonalla. — Per di, che stussen necessariamein regnir impundi per nez e basogns della vischnunca se regnien tenor temps e circumstanzias regnir indemnissai; il con se regnien la comission de quens far ora. —

§ 10.

Stintg'on se regnien la supraftonza per glien dischris Fischuncheismas dar giu quens alla vischnunca sur sia administrazion, suenter quei, che la comission de treis comembers legida ora leutier della vischnuca ha revediu e verificau quel.

Pier quella commissiun de quens Teigien regnir elegi ils treis giraus, che en pasai ora. — Els quens mess aron regner suenter che la commissiun de revisiun de quello ha dau giu sin raport alla rischneunca sutta mess alla approbaziun de quella.

§ 11.

La supraftonza duei en cas ordinaris esser resposabla per ils quens dell' administraziun de rischa, aber bucca solidaricamein. — Per cantliar quens nuncantliu Teien quels regnir dau en agl oberput en uffeci, il qual sa en cas de basegns clomar en in comember diltg oberkeit veder sco informaziun.

§ 12.

Dgl ugau parrenda ed igls ugau della caplanias han l' obligaziun de prender entameun ils quens, quels survegilar ed administrar, sco suonda: Els daten ora mintg' on als Signors Spirituels ina liefta de lur d' havers, ch' els sapien sez tier en. Sch' ei regn dau giu capitals, sche Teien ei quels turnar a dar ora sil meglio ch' ei san; adina aber cun far dar unterfant. Duess ei regnir augmentau ils fondos, seigi tras testamens ner sin autras modes, Teien quels mademamein regnir portai els quels, e sch' ei regn fatg ex daner quel metter en truchens, sco aron allegau. Els survegileschan tuts bagetgs de parrenda e della caplanias, miran che quels regnien manteni en uorden, e sch' ei fa de basegns de grondas reparaturas, sfton els aber salivar la supraftonza, aron che schar far quella. — Era Teigien quels esser obligai de survegilar il schischem, q. e. ils funs, miran che quels regnen waschneirlamein tarschanai. Mintg' ugau Teigi era survegnir in inventari de quella parte, il qual duei era regnir purtau en quest cutisch. Ulei inventari duei contener:

1.mo La parrenda ha ina casa a Gervun, tgei mobilies enten quella autan alla rischneunca, tgei dretgs e regres.

2.do La parrenda ha suondonts nuegls e clavans, nua e tgei dretgs e regres.

3.do La parrenda ha il suondont funs, nua e tgei masiva; gras ne megers ed ils confins de quei funs.

All madem contegn Teien era ils inventaris della caplanias haver.

Sch' abigioni il cas, che la parrenda, ne las caplanias deessen esser vacantas, sch' ein ils appartenents ugau obligai de traer in e dar ora.

tut quei, che croda Turont quei tems; persuenter
veien ei naschuneir lamein regnir indempnisi
per lar bregia extra. Quels ugaus en obligai
de mintg' on venier quen de lar operar, fco ils
auters ugaus comunals.

§. 13.

III Stathalterei de vischneunca.

El Stathalter dei regnir, aschi gleiti, fco
la supraftanza ha elegiu quel serementaus sin
vischneunca dagl empren girau.

Seramen til stathalter.

Vus, fco elegiu stathalter della vischneunca
regnis ad engirar, che Vus en tut leies encurir
e promover il beinfstar della vischneunca, che
vus leies esser in dretg e reclu stathalter, tener
bien quen de vies prender en e dar ora, haver
buna cura de vias, pons e piogns e far buna
obedientscha agl oberkeit de vischneunca.

Plaids til seramen.

(fco sura et §. 6. ei d'implar)

§. 14.

El stathalter ha de manar ils quens corrents
dell' administrazion de vischneunca e retilla
per vias bregias de trer en 20 ct. per 100 fr.
ed aschia vinaron, fco aber trer en tut
corrent, che croda sut el. —

§. 15.

El ha de surveillar e manar ora tuttas
lavurs cuminas giennallas della vischneunca, de
tener quen sur de quellas ei ina exacta glietta.

§. 16.

El stathalter dei mirar, che las pons,
vias e piogns della vischneunca regnen man-
teni en bien fstar e procurar per il necessari
material leutier, principalmein da lenas tres
lavurs cuminas per offergnar expensas pecuniaras
de quellas parts alla vischneunca.

§. 17.

Per mintga di impundius vid lavurs cuminas
retrai il stathalter in salari de fr. 1,50. —

§. 18.

El stathalter suplescha en cas de basegns ed absenza il saltè. —

IV. El saltè. —

§. 19.

La supraftonza ha en sia disposiziun il saltè, il qual ha de regnir suenter a tots camonds de quella e principalmein di gl'empren girau, tier il qual el ha de serender inagata per jamna per ritcheier ses camonds.

§. 20.

El saltè ha de far tuttas citaziuns, visadas e publicaziuns sin ordinaziun di gl'empren girau, ne della supraftonza, feo era de domendar sin vischa ils meinis, far si e decider las tocharnas, resalvond tier elecziuns e fatgs cantonals, nua ch'ei vegn numnau dambra nuscha.

B. Statuts specials.

§. 21.

Vischins de vischneucas podè regnir priu si mo sut las sequentas condiziuns:

1.mo.

Ston duas tiersas di lo Nolans esser persuenter.

2.do.

Sto il potent pagar en cassa de vischneuca fr. 1000 ed al fondo de scola general era fr. 1000.

3.do.

Valent prender si per de melis sa mo d'averter unanimemint.

§. 22.

Demnas d'autras vischneucas, ch'ei'n bucca burgeoisas de comun, che semariden aber con burgeis de nossa vischneuca ston pagar en cassa de scola generalla fr. 20 tochen fr. 50. —

I. Beisès.

§. 23.

art. 1.

Als beisès, che tegnen fuig regnir ei concediud:

- a. La lena de baschar, fed als auters vischins de vischneunca encunter in anual pagament de frs 25 tenor taxaziun della supraforza.
- b. Per eventual supplement de baschar ei surshau de taxar agl cassegl de vischneunca.
- c. Lenas de nez sa regnir concediu per frs 6-15 per plonta.
- d. Lattas per chischnes sorts san regnir retratgas encunter fr. 1.- fr. 1.50 per latta.

Art. 2.

Per pasculaziun de pistiras e pastg cumin pagen ils beisis, per scadina qualitat de tiers, ch'ei vulten guder il dubel arver da quei, che la vischneunca metta si annualmein per ils tiers auters, ch'ilo burgeois regner en

Art. 3.

Put segar e spalar fein a pastg, far fe: glia e barba e daischa etc. sin quei della vischneunca ei als jasters scomentau, ei po aber sin tumentar della vischneunca regnir concediu encunter pagar ni era per nuot.

Art. 4.

Jasters, als quals la vischneunca fto procurar per tornister per il surretschi militer fton bonificiar per quei alla vischneunca fr. 5.

Art. 5.

Als hindessis ein obligai de pagar per mintg affon de scola, quei che porta per affon, de reparter sin tuts il salari annual dit scolast.

Art. 6.

Per obtaner tut igl avon menzionau, fto scadin hindessis sin l'emprema vischneunca de Mars comparer e supplicar la vischneunca per suenter.

II Attenents.

§. 24.

Als attenents pagen ina tiarsa de scadina taxa impondida als beisis per il gudament de beins della vischneunca. —

III Vischins d'autras vischnuncas,

§. 25.

che setegnen si mo per tems en nossa vischnunca.

- a. Tals, che vischineschan en in autra vischca e setegnen si tier ons mo per tems han negins dretgs vid ils beins comanals.
- b. En cas de reciprocitat sa ei a tals regnin Tau lena de baschar e de nez per bagetgs, che schaien sin nies territori encunter bonificaziun.
- c. De schar guder piftiras cun tiers manedels po il cussegl de vischca lubii tochen calonda Marsa, encunter bonificaziun.

§. 26.

El vischinadi ch' in habitescha e tegn fiug de calonda Marsa ei ins obligaus de purtar giv tuttas grevezias, partenent pifturs, nunch' in tal havessi schon avon declarau als vischins, ch' el. milti Locaziun. — —

Policia de vischnunca

§. 27.

Igi, che disturbescha il ruas della notg croda en strof della supraftonza.

§. 28.

El disturbar il surretschi Turin regn mada mein censurans tras la supraftonza.

Larvas cuminas gienerallas (de vischins)

§. 29.

- 1.mo. Tier larvas cuminas ei fcatin fiug, che regn a visaus obligaus de termetter il meglier lavrer della casa.
- 2.do. El di de lavar cuminas regn quintaus igl anvien e ed auter tems 8 uras de lavar.
- 3.do. Umens de mistregn ston lavrar en cas de basegno de lur mistregn, regn lura aber quintaus il dubel.
- 4.to. Tier larvas cuminas regn in box quintaus ton fio in um, in per los nez in caragl ton fio dus umens.
- 5.to. Igi che regn busca sin la secunda visada tier las larvas cuminas paga immediat fr. 2. per flat e prima vera e fr. 1. 70 figl anvien.
- 6.to. Encunter quei pagament sa il cussegl de vischnunca era liberat in de lavar cumina, pagoni, fio sura detg per di. —

9. Per las lavurs caminas han de separticipar
tots abitons de nossa vischea e zoar a norma:
- Quels, che han negins tiers d'uniastis nei carals
cun in di per rova.
 - Futo che poseien tals tiers, hein aber 10 en obligai
e dis per rova.
 - Quels, che poseian 10 u pli tiers gros fton purtar
treis dis lavur camina per rova.
 - Stintg'on de calonda Marsa dei perquei tals
caurits regnir priu si ils tiers, radials regnen buca
quintai. — . —

Uorden de scola.

S. 30.

I

Per diregiar las scolas elementaras dels differents
vischinadis regn ei mintga onai della ludola vischea
tschentau si in cussegl de scola de 6 comembers
per mintga d'ons. President de quell' autoritad dei
adriai sign' feren esser.

Senon circumstanzas san ils sign' caplons, ils
ugans delle scolas dels vischinadis e lur scolasts
regnir tratys tier las deliberaziuns.

II

Scadin vischinadi dei legier ora per sia
scola in ugan e och ei plai era in cussegl de scola,
che ha de procurar per scolast ed administrar
lur fondo, clomar vischins en fatgs de scola, trer
en ils danis de scola, pagar il scolast ed haver
quitea per ils locals e mobilies de scola.

III

Stintga scola dei mirar de regnir tier in
agien fondo. Per sustiniment de tuttas exist ei
denton in fondo comunabel de vischneunca, che
regn on per on carschentares tras sequentas ordinaziuns:

- Scadin vischin de Sujetsch dei aron ch' enginar
en pagar inu taxa de nozzas egl importo de 5-10.
Muteans, che mariden ord vischneunca pagan fr. 3-6.
Getillen vischins d' autras vischeas della Cadi en
Sujetsch e gauden cheu las scolas, sche duen els
stuer pagar suenter quella taxa de fr. 5-10.
- Dell' jerta de quels, che miran senza descenza
pagan ils artavels fr. 2. per melli, ei igl importo

Dell' jerta aber fr. 3000 e vanga, sche pagan ei fr. 3 pro melli. Excepziunada de quella taxa ei d' jerta de quels, che han fatg si in legat al fondo comunel. Tgi, che testamentscha mo ad in fondo de vischinadi; ei era libers mo il respectiv vischinadi fto sin ina moda ni l'atra bonificar il alegau importo al fondo general p. r. d. pro melli.

c. Can consentimen della vischca sa in vischinadi dar ora enqual tochet piflira, canzen leu, nua ch'ei sa cheutras regnir sffergnau classenas ed imponer quei vid' s'iu agien fondo de scola.

d. Per tuto tuto guloms, che regnen concedi: Dalla vischca als particulars deigien quels pagar, lur prau ct. 5'0 il fest e sin paftrias, nua ch'ei dei regnir mesian gulom e regies fr 1-2 il fest, e quei al fondo general de scola; alla madema taxa ein era fuozs novs, che regnen carai ora sin paftrias sottaposts; ma fregl in franc il fest mo fr. 1 il fest.

IV

La vendita del fondo comunel de scola regn mintga mai repartius sillas diversas scolas dits vischinadis a norma dit diember de lur affons. Quei che meunca regn oib affons, che gauden las scolas pagan mintgin en s'iu vischinadi - ner ord il fondo dit vischinadi, per completar il salari dit scolast. - Els affons, ch'en obligai de frequentar ex in unvier 2 scolas muort midada de lur domiciliaziun pagan a mintginia suenter tems, sch'ei regn pretendiu. Affons de beisis eis ei lubiu de metter si in pli grou daner de scola; ton sco ei tuca a mintg' affon, sche l'entria paga dit scolast regnes taglia da sils affons vide S. 23. art. 5. -

V

Inagada per on Tui ei era regnir dau giu alla vischca il quen de scola.

Per engraziament e pia memoria de tots benefactors de scola dei il cassier dit fondo comunel schar legier ina s. messa e quei tier l' avertura della scola; nua ch' ils affons della entria vischca, sepudent, s'essen tier quella scrivonar ella faria.

VI

Quei che va tier l' ulteriora procedura en fatgs de scola han ils gieniturs, affons e cussegl de scola de setener vid las ordinaziuns dit m'ier norden de scola cantonal. -

Uorden pauperil.

§. 31.

Por surveilar e dirigier il pauper esser regn ei mintga das ons legiu ora ina comission pauperilla consistenta ord of 10 comembers, il Signr. farer ei ea officio comember de quella, ed ils Signr. Captlons san era regnir tratys tier, fo era ils ugans dils paupers e sal'offenda e greun. Quella comission ha d'administraz consciensiusamein ils beins della offenda, de mirar che quels regnen bucca ofminui santer carshentari. - Els han milsanavon de reparter la rendita della offenda als paupers cum particular nizzwart dils pli basignus e meriteus.

§. 32.

Penscha la rendita del fondo pauperil bucc'ora per curierer las necessarias expensas del pauper esser e vul la rischca bucca schar ira a rugar, sche regn ei surschau alla comission Ted imponer in' almosna als vischins de rischca e zvar a norma de lur facultet, tenor catagor, cum excepziun d'urgentas circumstanzas. - Penitens san regnir offzai sicutier sin via tschentamentala. Per almosnas seien ils gieniturs sez ira e bucca temetter lur affons. Ella regnir dat's ex verba tenor clamada ne en Faner.

§. 33.

La comission pauperilla legia ora in president pauperil, il qual ha l'immediata surveilonza del pauperesser, el meina las corripuzenzas e quens.

§. 34.

La comission pauperilla ha era de disffoner sur las piftiras cultivadas dils paupers, e quellas tenor beinmaniar dar ora de guder als paupers, ed aschi sanens, fo ella anffa per bien e necessari prender Ted in e dar ad in auter, fo era las piftiras, ch'iein predestinadas de schar degar e ofpaler ils paupers, ha la comission de disffoner e dar a seadin basignus, fo po tuca ne ils basigns d'amondeu.

Pasturas cultivadas en prados en las suondontas.

*a. El Tron partido qui en sorts, ijl entii toc mesira, buca
tratoy qui la crappa festo e ftauscha set il kein,
saviens las bueras e particulars, sura pras de particulars, set
ora la piftira. -*

b.

La comission pauperilla dei bucca mo' sustener
 ils paupers cum almosnas, surder ella dei gi era seppruar
 de ffuprar si ton feo pussivel las fontunas del pauper
 issus, ch' en il schliet uorden a casa, il les sen e la
 munconza de fadigia, la marsehadetgna ed il offerlatur
 sia varda per causas bucca necessarias. Per quei intent
 dei la comission dar als paupers, sch' ella anfla per
 bien, in curator, che survega lura era en ses oncus il
 sustinimen, che vegn d'aus a ses clients e che lai vegni
 tier a quels tenor tems e circumstanzas.

§. 36.

Il greun e sal offenda dei gi in bucca o char
 reparter artavels ed adina tra en quei del possessur del
 unterfand. Vegn in tal unterfand vendius ner artaus,
 sche dei en ils contrahents ner artavels dar en quella
 mitada enteifer 15 rs als ugans offenda; tgi che
 lai sut quei dei pagar fr. 1 castig alla cassa pauperilla.

§. 37.

Paupers u' tals, che han retraty almosna, e
 mieran giu senza descendenza e laien anavos facultat
 dei en fter pagar anavos alla cassa pauperilla, qua
 valzen, ch' ei han retraty ord quella.

§. 38.

agl' ugau pauperil tilla en il to cheins u' il
 sal. — Agl' ugau offenda tilla en ils to cheins ed il
 dumech. Il dumech vegn rimnus el cumach offenda en
 disposizion della comission. Els to cheins annuals en
 daners surdat el, cura ch' el dat giu quen alla comis
 sion de quens e quella surdat quei a gl' ugau pauperil,
 il qual cul ugau offenda ensemen reparter ora
 a vesalvond il sal, als paupers. ton daners, feo greun
 tenor la glietta, che vegn ad els consignada del
 president ner della comission pauperilla, e quei dei
 farenter regularmein mintga 2-3 meins, ner aschi
 savens, feo ils basegns garegian. — Il sal vegn
 d'aus ora sulot entras igl' ugau pauperil.

§. 39.

El ugaus s'pender e pauperil ston minty on
reuder quen alla commissiun de guens. vide §. 4. Art. 3. 1.
regulativ de fetschentas.

Warden forestal.

Art. - Administraziun. -

§. 40.

L' administraziun di gl' uorden d' uauls en sia
entira extensiun regn surdada a gl' cussegl de vischneuca
con ils 2 ugaus critic' sut il nom commissiun forestala

§. 41.

La commissiun forestala ha la survegilanza di gl'
uorden d' uauls, la manutenziun de quel; ella conce-
da tutta lena de fiag, fco de ueg, ha de dicider
sur la necessitat di baghier d' anier in bagetz vedes
e reparaturas. Reporta sin pareri alla vischca tier
d' amonstas de baghier sin guloms. Ella ha de proponer
alla vischca tier l' elegziun di ls ugaus d' uauls comen-
surai personals, de censurar tuts surpassaments di gl'
uorden forestal, de tener in spezial curisch sur la
la lena concedida de baghier, fco era sur las classenas
e de lar midadas en mir, ed in protogol sub. f' tropf.

§. 42.

En disposiziun alla commissiun regn. tockentau
2 ugaus d' uauls, ils quals regnen elegi della vischca
per 2 onz sin proposiziun della commissiun forestala. Els
regnen serementai tras il cussegl de vischca.

§. 43.

El ugaus d' uauls han tenor gliesta, che regn
ad els surdada della commissiun, de nudar ora tutta
lena concedida, survegiles chan en gieneral ed en spezial
ils, tegmen la polizia d' uauls ed annunzieschan alla
commissiun tutas transgressiuns di gl' uorden. - Per
mintga di impundius els uauls retillen els fr. 2 per in
a di e per in miez di fr. 1. -

§. 44.

El ugaus ein obligai de nudar cul marti tutta
lena, ch' els daten ora, e quei ton sin la. vagisch, fco
sit lex reg. Il marti ein ei obligai de tener sut bien guvern.

§. 45.

La Lena de berschar vegn davà ora cun sort; fea
vina sort dei contener s'chi tutta lena fea ina ordinaria
famiglia Trova. — Trova in vischin nes lauter necessa-
riamein feli ch'ina sort, sche deigi ei vegni concedin
feo supplement de sort. — Els uauls affga feadin
encurir ensemen Seca, fea romas, cus chas e Traseses
s' nes alvond els logons fomentai. — Stischalgias affg
ins incurir si en tuts uauls. — Roma affg ei bucca
vegnir priu aschi ditg, feo il len ei eun leu, nes
sch'ella fuss messa ensemen.

§. 46.

Il baghiar sin zulum nix fto ordaron tenor
paragraf 41 vegni reconischiu il basegn; suenter
sai la vischneuna conceder la lena net bucca. —

§. 47.

Sin zulum veder, tgi che vul pretendir lena,
per turnar a far si, fto era dumentar zulum.

§. 48.

Puts meglio fton vegni baghiar de mir, senz
esepziun; en cas contrari vegni ei dau negina lena
de baghiar, feo era sil suenter negina lena de man-
tener tals bagetgs.

§. 49.

Per irals, vegni dau 2 quaders, per far las cassas
ed il rest vegni dau ina plonta d'aisas che fto vegni
resgiada e durada sin quella moda. Era per later
vegni dau lena grossa, che fto vegni resgiada en latta;
essend later, sche d'incarpar giu dei vegni dau neginas
latta. Era per palongar vegni dau mo lena grossa,
la qualla fto vegni resgiada. —

§. 50.

Tutta lena concedida de baghiar fto esser
en bons durada lier sin intent, vul di messa en
effect, el cas contrari crodan tals en ftoef.

§. 51.

Tuttas lenas, che vegnen concedidas per ven-
didas, seigi de baghiar nes berschar, fton esser
della concedida naventa ad in on ord igl ual

1. munschabiont cas improvedi; el cas contrari crova quella lena anaros en difposizion della vischnunca ed era la roma fto en dus ord esser ord egl uaul.

§ 52.

Puto quello che giarischer lena de baghier ner reparar seigi cas, clarau, chischnès etc. fto ordaron far urentar in della commissian, ner in auter leutier pre. Destinau um se guar seigi vegnir mess in um entilpien-teirel, che viselli tut, per saver dar a scadin ulivamein, quei ch'ei necessari. Quel seigi lena reportar sin pareri alla commissian, la qualla cocluda lena de dar ner bucca, fto lena era conta lena dar a scadin pretent. — Per reparar preito de nuegl vegn dan regina lena. — Sco per lens de pun en bagety vegls vegn dan mo in per nuegl, che sa aschià vegnir neggian.

§ 53.

Norma co secortener cum dar lena, cura in ul baghier cas, nuegl e clarau tut danier.

Per baghier in casa nova dubla, duas alzas aulta dei vegnir dan 120 quaders, 2 lens de schlonas e 6 lens d'aisas. Quella lena dei vegnir dada la mesadat ord las schetgas e la mesadat ord ils uauls cumins. —

Per baghier nuegl e clarau in bagety cum dus nuegl de 16 armuals dei ei vegnir dan per loter, d'iral paloncar e pinar ora 4 lens d'aisas u schlonas, 3 ord schetga e 4 ord uauls cumins. Per tegals, cassas d'iral e supias 10 quaders ord la schetga, lens de pun ed ischerchels 4 ord uaul cumins e de clarau ed enzerchels 50 ord uaul cumins.

Per chischnès nors ner veders dei ei vegnir dan quei ch'ei necessari; aler adina mo ord ils uauls cumins.

B. Classenas.

§ 54.

1. mo. Patta lena de classena fto vegnir dumentada e nudada ora dils ugans culla marca dil marti.

Per classena vegn dan lena grossa, che fto vegnir fendida ner resgiada en lattas; essend che per clauder vegn dan neggian lattas.

2. to. Per fpartidas fenter orts, ner misès fto era per clauder logers ch'ei in tocken ussa bucca vegnir claudi, vegn ei dan regina lena de clauder. —

3.º De scheu anaron deigi ei bucca vegnir concediu
la lena de clauder ora novs mifes, ner piftiras,
che vegnessen urbarisadas.

4.º Dgl abfall della lena de clauder; Quei ei quei
che sa bucca vegnir durau de clauder fto quel della
classena prender, tenor la validitazion de quel che
nova ora.

§. 55.

Las classenas de meun sura en ed ora, ch'ei en
encunter la piftira vegnien dadas ord ils uauls de
meun sura. Els pals, sco era las classenas suenter
las vias ed autras classenas vegn dau la lena necessaria
lentier ord ils uauls cumins. — Giu de meun sura
deigi vegnir dau la classena mintga mai il
pli de maneivel dils praus, nesalvond ord igl uaul
durrein.

§. 56.

Igi che mida la classena de len en mir,
vegn pagaus ord la cassa de vischnanca per 6' en
liungezia mesura nova (quei fuso aschia 3 br. m. nova)
cum 4 oct. L'altazia e la soliditat del ffrir fto
vegnir enconischius per en uorden e sufficientes
de quel che mesura, il qual fto esser in comember
della supraftonga. — Fals mirs ein sigl avegnent
adina de tener en ^{den} uorden e deigi sur de quels vegnir
teniu in protocol separar, essend che quels pon
bucca pli vegnir midai en classena de len. —

D. Len de nez e sia Distribuzion. —

§. 57.

Len de nez vegn ei dau ora regularmeim
inagada per on e quei entuorn miez matg entas
la supraftonga a commissiun forestala. Otg dis avon
deigi vegnir publician il di, che vegn dau ora la
lena de nez, linsquei di deigien tuts quels, che garegian
lena de nez haver observau il far urentar entas
in comember sigl aberkeit ner igl lentier per
destinau personal, il qual reporta alla commissiun
ils petitums, la qualla ensemlameim concluda
tenor raport e circumstanzas, conta lena dar
a scadin petenti. —

Quels aber, che fuesse neglighiu, de haver dau en sib tems fixau, survegner perquei on negina lena, nesalvond en cas d'argento basegnus e nunprovedi. En tals po la commissiun dar, ma ils petents fton pagar ultra della taxa, las spesas della commissiun e de mudacora.

Taxas dellas lenas ord schetgas frias.

1 ^{mo} .	Per in len de berschar	fr 1. —	fr. 10. —
2 ^{do} .	Per in len de schlondas	fr. 10. —	fr. 20. —
3 ^{do} .	Per in len d'aisas	fr. 8. —	fr. 16. —
4 ^{to} .	Per in quader	fr. 4. —	fr. 6. —
5 ^{to} .	Per in al latta	fr. 1. —	fr. 1. 50.

Ord schetgas cuminas

1 ^{mo} .	Per in len de fuig	fr. 1. —	fr. 5. —
2 ^{do} .	Per in len de schlondas	fr. 5. —	fr. 10. —
3 ^{do} .	Per in len d'aisas	fr. 4. —	fr. 4. —
4 ^{to} .	Per in quader	fr. 2. —	fr. 3. —
5 ^{to} .	Per in al latta	fr. 0. 50. —	fr. 0. 80.

Ord uauls cumins.

1 ^{mo} .	Per in len de fuig	fr. 1. —	3 gr.
2 ^{do} .	Per in len de schlondas	fr. 5. —	fr. 6. —
3 ^{do} .	Per in len d'aisas	fr. 4. —	fr. 5. —
4 ^{to} .	Per in quader e posto	fr. 2. —	fr. 2. 50.
5 ^{to} .	Per in len de clarau	fr. 1. 50. —	fr. 2. —
6 ^{to} .	Per in al latta	fr. 0. 20. —	fr. 0. 30.
7 ^{to} .	Per in per schlusels	fr. 0. 20. —	fr. 0. 30.

S. 58.

Schlussels pon vegnir pinai mo en uauls cumins.

- 1mo. Quels pon era bucca vegnir pinai gros per respier ner fquadnar, sonter mo semigliants a quei ch'ils basegnus d'amentar.
- 2do. Pli che dau perat per on per fuig li aber buch in per lauter: a) aftga negin pinar. B) el abfall dei survir per currias e stadals
- 3do. Stadals eis ei bucca lubin de pinar.
- 4to. Fgi che nul pinar schlusels deigi era dumentar la commissiun, sin quei ch'ei sappi vegnir tenuu neg hifter en uorden.
- 5to. Per fcatin per schlusels fto vegnir pagan vide la taxa.

S. 59.

Goi de maun sura, fo era giu'lg' uaul Gurrein, Claus e Gioppien, ei d'amentar de pinar ord la lena de feglia.

S. 60.

Uchalers eis ei lubin de pinar els uauls cumins senza pagar, adinal aber mo rauba secca e mo della

grandezia, che trova per far scholans e bucca pli, che
per sin absolut basegnu ner per forza far negozi cunquels.

Per gienas, scaldas, geistlas etc. dei ei vequir dau ner
schiglios pinau negina lena, Per chischar en las alps vequir
mademamein dau negina lena. Per beghs d'aua els vischi-
nadis dei ei vequir dau lena per nuot. Per beghs ord
ils vischinadis dei ei vequir dau pagond tenor tassazium
della commissiun. Per beghs mo da particulars dei ei vequir
dau negina lena. —

G. Determinaziuns generalas.

§. 61.

Pzi, che canterfa ad in uorden u'lauter, seigi
el de tgei natura, ch'el vul, croda en strop e dei negias
della supraftonza tenor falamen e circumstanzas vequir
corregius e stropfians. Glina: violaders e surpassaders
deigien era scharfamein vequir censurai; aschia e sin
moda, ch'ei convegni a tals surpassaders bucca bucca
pli de continuar il conterfa als uorders e stattuts de
vischa

§. 62.

Scadin ei obligans de nudar sia lena, aschi
gleiti; feo ella ei pinada, cun sia moda cafa; essend
che lena pinada e bucca nudada croda tier alla vischa.

§. 63.

Il far de stierner ei ellas schetgas streggi-
mein scumentau. — En auters uauls eis ei lubin adina,
aber senza uaffens e trer gin mo discheunas e bucca
lattas; mademamein ei era il far Taischa, raischa
scorsas, carridas ner far barba en tuts uauls streggi
scumentau.

§. 64.

Il far fiug en uauls ei scumentau sut
grons strops, aschia era far fiug brutgs etc. Era
cotyla aftg ei bucca vequir berschaw els uauls, feo
era bar ord quel, auter ch'ei logens scumentau dalla
supraftonza.

§. 65.

Elo uauls v. d. en las schetgas friss e cuminas
eis ei scumentau de far oral cuscha, feo era scumentau
de far cuetta lena secca; cun in plair scumentau tob-
de no encurir si misalgias. —

Els uauls cumins eis ei labiu de far ora cuschas encuriv ensemen romas senza patrun, pinal Trausse, del rest quid pei seigi nerid ner sec ei fcomentau, fco il neqiar ora rigiadat; nesalvond talla, che Tess en l'aua. Tuess ei aber ochabigiar, che lavinas, seigi en schetgas ner uauls cumins Tuesser deafter ner en gron deember manar gin ellas auas, sche dei quei lura era esser fcomentau a particulars de metter meun vid lunde, entochen che la rischea ha bucca concludiu tgei far cum talla. —

I. Classificaziun dils uauls

S. 67.

a. Las schetgas frias ^{de reserva} de manun sura.

1.mo Uaul sur Helru, era uaul de Hofas minnans anoragiu ed arenasi, aschi lunsch, fco quel va ei schetga fria, ord la qualla neqiar dei aftyar prender ner pane ne bias. Tuess enqitgir selubiv de pinal enqitga, ord questa schetga e fuss ei era mo una bagatella, sche Tuess el ftauer pagar fr. 25° ed ultra de quei cum a normal dil frevel neqiar ftrufians della supraftonga scharfamein. Inane la supraftonga dei ner il dretg de dar ord questa schetga lena a grad ei, senza consentimen de tuto ils rischins, cum un dils de Helru. Quei che derscha dei neqiar prin e vendiu. Ei cheu cum de remarcar che quels pegns, che resanflen, sin quella puftria vendida al Wigich: au diei era alla rischea, fco era quels che pudessen cum crescher suenter. —

2.mo La schetga de Carmikub e s. Bivida sur via ora tochen il fill de s. ~~Stenifasi~~ v. di. tut quei che penda de dens enagiu, ei schetga fria e sut la madama leshas egrezias, fco la sura schetga de Hofas. —

Quei che penda aber encunter la dudo fco neqiar pinal lena de clauder e schalun, fco ei dretg, depl. per la pun de Chisti e Bueras etc. — Quei uaul sut il ftradun narenta s. Bivida tochen ora tier ils prau ei schetga reserrada en grons basegns. —

3.mo Uaul Liez aneu, ensi ed en gin aschi lunsch, fco el ftauscha tochen ora la val de Landadusa ei era schetga fria. En cas urgents e cum consentimen della supraftonga sa neqiar dan enqual ten, ma la classena ei era en quel fcomentada de prender. —

4.to Igl uaul Malarnufa neu encounter il sura engin ed ensi aschi lunsch, fco ei uaul e de l'aua de l'aua de Milar ei puspei schetga fria. Or quella po regnir tan enqual len grad en fetg grons basegns.

5.to Igl uaul Milar sur ils Bozgs ha des confins l'aua il prau Tadora si, igl uaul Flurin nec spiz, aschi tut quei che penda encounter ils Bozgs encounter la val, aschi lunsch fco ei uaul ei schetga frumentada. Ein quei uaul Teigi era regnir pinan negina lena ne seca ne verde. Las classenas deien regnir pinadates egl uaul de or il spitz Igl uaul Flurin.

6.to Igl uaul Flurin naven Igl spitz Igl uaul de Milar sut ils praus e tochen sum, anora comprin Fochuppina, ils Diftatgs e tut Landadusa ed igl uaul Camischollas, aschi lunsch fco ei igl uaul encounter Surprau e Rotunda, ei schetga fria reservada, pia po regnir pinan lena mo grad en grons basegns e cum consentimen dils superiors.

7.to La Badugna sur il vitz Sedrun ton quella el prau, fco quella en la piftura, ei era schetga, per schirm d'el vitz Sedrun. En quella dei regnir pinan nuot, gnane tortas. — Per fcaudin baduga de best, che regn pinans eis ei si il strof de fr. 25 sei el ~~gron~~ mo pign e per fcaudin buordi tortas fr. 5. E per il frevel, fco ils auters po la supraftonza e ftraufin, fco ella vul eue extra. La badugna, che derschel de seseg e ed ei sin praus ~~de~~ proprietaris, po quel mintga gada prender per nuot, sil prau d'el qual ell ei. —

8. Igl uaul de Kiriel naven della sura badugna, sut prau e piftura, sura ^{prau de} Cugieri tochen ora sil fil, fco penda anen encounter il vitz Sedrun, eis ei era frumentada ~~tan tut~~, nesalvond igl enurir ei mischialgia e zvar sut strof de fr. 25. per fcaudina plonta seigi ella era mo punitga ed sut strof della supraftonza. Or quest uaul ha era la supraftonza negin dretg de conceder lena, nesalvond la derschida.

9. Naven d'el spitz, quei che penda encounter la val Bugnau tochen l'aua della val e tochen il Drun en val de diftatgs ei schetga reservada en cas de grons basegns. —

10. Si la Val, naven della val e Drun de diftatgs, tochen si las Foppettas e sur ora eschi anenasi, fco ei uaul, onora tochen la val Garviato ed en gin aschi lunsch, fco ei uaul e la meza val ei schetga reservada en grons basegns. En la Tgamaura ed en quels quels logs per schirm de bagetgs dei ei regnir pinan nuot. —

11. Naven la val Garriut anora tochen Uvatsch e prau sur il vity Kugnai tochen sum e giu l'aua della val Kugnai; aschia era tut quei che perva enneu enuantes la val Kugnai ei schetga riservada en grons basegns.
12. Naven digl sura numnan spity anora tochen il fiflatz Lerschella, ensi tochen il Hosty, ne aschi lursch fco ei uaul engiu ilo praus de cafe de cafe u via nova, ei ad interim schetga servada senza condiquins. —
13. Naven del fiflatz Lerschella tochen ora s'ilo confins de Mafter, ensi il Hosty, ne aschi lursch; fco va nies uaul, engiu la via nova, ei schetga riservada.

13. Giacinta florta, che suess negris prida ora las avon menzionadas schetgas, bucca schon avon cheu tazada, ha de pagar fr. 18 scigi la florta lu verda, ne esseu ne pusada e lura sanc a norma del surpassamen sut froof della imprestanga.

14. La val Kugnai sut la via nova de mintga vert tochen ilo praus de Loms, ei schetga riservada en grons basegns.

b. Schetgas de manm sut.

- 1mo. La val Nals tochen ilo confins de Cornera, l'aua de Cornera id igl uaul fleun Tiradas, aschi lursch fco ed va, fco va de l'entra della auo ilo Tschalers etc. Tu esser schetga fria. —
- 2do. Dgl uaul Nual tochen ora tier l'aua de Nual, engiu toch il Kein, ensi ed anen aschi lursch fco ei uaul ei schetga riservada. —
- 3do. Naven della auo de Nual anoraviers tochen la Valvalatscha, serau cun reserva cuca de grons basegns. —
- 4to. Naven la Valatscha tochen ora tier il datz ora Tem Plansura, naven del Kein tochen sum il uaul Seraw tut, resalond per mantimmen Tella pun. —
- 5to. Naven la fura anora tochen tochen il fapatz Tacens la fontena, ch'ilo de Garrein ritscheinu lur auo taglia de Kein tochen Gum schetga riservada. —
6. Naven della sura fontena tochen ilo praus de G. Antoni ensi, fco va la via digl Tagon tochen il stavel, ei schetga servada per d'ora della pun. —

18. Tues ord quei uaul era bucus regnir Tau Lena
de clauder, quella Tues regnir retratga ord Naclaret.

9. 1. A Nacla, e tutta badagna sur via en ed ora, seigi
sin prau ner piftira. schetga; aschia fiomendau Te pinas
tot; era las tortas. Tues enitgi acubir Te metter meun
vid quella croda en falonga de per scadin besto fr. 25 e
scadin buordi tortas de fr. 50 - Terschen plontas, sh' ein
sin praus de proprietaris per vegliadetgna ner entrasuffel
sche erodon las concernentas mintga gada tier ab proprie-
taris dib fums de quellas plontas.

8. 2. L'adens ils praus de Nacla si tochen tier la via
dil Tgom ed igl uaul Gurrein e toch' il Starel ed engis
tochen ils praus e l'aua de Kalps ed anen tochen Perdatsch
u la val Blana ei schetga meservada; ordiron per la
pau, la chiltschina e la clasera.

18 3. De Kurtanz ei il schi numnan uaul d'is Jierets
che ha atgnas determinaziuns.

9. 4. En Perdatsch det or la val Blana sur ils
mufes de Str. Gion Ant. Degonda e Str. Gion Rest Mon
ei schetga fria per schiarm dil bagetgs.

10. 5. Navena plaua Schlaus amora tochen ora la val
dil Scheer e fio il dutg entadem vegn gin il plaua
Tella Carogias tochen l'aua de Kalps e de bas en tochen
la val Chiltgera u la pau Perdatsch quei ei seran e
perservan sulet per la chiltschina e la pau. -

C. Schetgas ed uauls cumins.

1. 1. Igl uaul Starelseas naven della val Blana tochen
la val dil Tgom ner confins dell'alp Kalps navena de
l'aua tochen sur ei uaul cumins, nesabond sur ils ba-
getgs e la val de Starel, tut quei che pensa encunter
quella val tochen sur ei schetga serada per schiarm dil
bagetgs.

2. 2. De l'autra part dell'aua de Kalps dil confins
de Kalps anora, numnan, plaua Schlaus, ei uaul cumins
Entgins onetgs han ils proprietaris de Kalps en quei
uaul.

3. 3. Dil dutg u val Chiltgera dil Kein tochen
plaua Perdatsch de recras ei schetga cumina per
mantenimen della pau e per baghian. -

4to Naren Tella val Til Scher ed il dutz entadem
iba plaren las Carorgias anora tochen el Tareg e con-
fins de Medel de mintga part la Valgierm, fo
nos confins non encounter Medel e Mustter ei uaul camin.

Riservau ord quei toz qui sur las tegias Tella negada
per schiem dils bagets, aschia ei era regnu servau giulo
Faluns e pan Carorgia sura, ei servau per la punt, fo
il offitg naren Tella parteglia va ei encounter missa Sgn
e daders giu tochen l'ua Tella val Gierm.

5to Val Galatscha daders la negada giu dei esser
servau e fomentau de pinar lena en quei uaul che penta
da mintga nard encounter la val. —

6to Tgl uaul Tella val de Claus Til meun de Car-
gia, sura praus de Carorgia, sut l'ua de Nalps, daders
uaul det artavels de Str. Giu Kistgeun Mon daders
il offitg Tella punt ei ed ei sil meun visum determinau
giu non quei fop che negnera blos giu lena anora
encunter las Baschatschas, ch'ei era determinau, ei
schetga fria. —

7to De lautaa ward Tella val encounter Claus, eis
ei fomentau ^{de pinar} quei che stot sur via seigi en pren-
ner pistria e lena de pugn ne de foglia; era sut
via sin la pistria eis ei fomentau de pinar seigi de
tgi natura lena ch'ei val. —

8to Finalmein Gieria, che confinescha cur ils preus
de Klein e de Claus e de Gurrein e tochen Klein ei
schetga fria e reservada.

9to Tutta batagna ner autra lena tira, che crescha
sin pistria p. reservont quella ord las fatgas schetgas.
Seigi negin puter pinar per laoschar, sorder solet
mo per dixer e zoar mo per absolut agien dixer anual
e bucca per vender ner far grondas provisioins. Con-
tortas ord quels logens po negnin fatg negozi de fues.

S. 68.

Lena, che regnu concedida per dixer de baghin
e duss esser marscha, sch' eis ils concuments alligai, sch'
els vulent pretendor per autra, de enteifer l'bidis suenter
che la lena ei dada ora, far de saver quei als egaus o
uaul a alla supraftonga; partga pli tard vegn lu de
quellas vorts prin negin notizai.

S. 69.

Is presents uorden det unals s. an regnin midai da
tut tems, bein aber stot ordava la commissiun d' unals pon-
derer en uorden las midadas, che son negin fatgas ed era teder
il meun del fustler circuitel e per lura san la necessario

mutadas neguir mesas avon alla vis chreunca. — — — — —

Arisquart la chiltcha.

§. 90.

La lena per berschar chiltshina nega tada ora
els logers avon menzionai. Segn il furnir chiltshina alla
vis chreunca Tavo vis ex accord, sche fto tot tgi che trova
prender ils accordants, per il stipulau prezi e condizuns, fo
la vis chreunca ei cum quel s'entilgida. Ultra de quei fton
ils consuments cum pagar alla vis chreunca en recompensa
della lena per ofradin salmè (ch'ei 8 mesas brelo) st. 50. —

Duess la vis chreunca ftagl schar berschar en accord
schar sura de berschar als consuments, sch'en quel era
matemamein obligai de pagar alla vis chreunca. st. 50 il salmè.

Duessen ton ils surprendiders, fo ils particulars, che
lessen haver berschar chiltsha e quella falles de maniera
che quella negress bucca mesurada, sche ha. la vis chreunca
matemamein il dretz de far pagar ils st. 50 per salmè,
calcalond, ch'ei vess podin neguir ora, batent en bein
tons e tons salmès. —

Sp. f. l'eni ord vis chreunca, che alla vis chreunca si la lena consum
mada, fo era ord vis chreunca, che tgi che ar bucca il
miftreg vergi bucca surprender. f. —

Las Tils Puloms.

§. 91.

Tuts puloms fton neguir dumentai, volent beghier.
seigi sin pran ner piftias.

§. 92.

Puloms nors ner per carschentar puloms veters
dei ofradin bugeis de vis chreunca neguir concedin sin
piftias seigi beghier kafas, nuggs e clarars, mulins wanters
legetz speal'ara, fto ne tegias ne puoz etc. —

Adina aber cum la clara condizun senz vesser
en fon e prequidèzi d'in tiers. Era sin pran agien
duei ei neguir concedin de beghier, adina aber era cum
la clara condizun, senz a esser en fon e prequidèzi
d'in tiers. Per puloms nors sin duei aber ofradin che
garegia ei atteg a tals pagar en cassa de scola
gieneralla per salom e negres, per ofradin fest
ch'el trova fr. 1. — f. 2. — Per ofradin fr. 1., aber
mo quel, che negren carai ora sin piftias. —

Salom n'èr sin prau d'uei pagar alla cassa
de scola gieneralla et: Et il fest salom e negrès.

Les Gaffers u bucca bugeis de rischea po neguir
concedin salom mo sut las surdondas condiziuns:

1.mo Per poter conceder in salom, ^{ad in iustas} seigi quel de l'gia natura
ch'el nul, fto ei esser 2/3 dils votans per suentes.

2.do Alademamein fto ei era esser 2/3 dils votans
per dicider il cor far pagar per ils zulum, che nultun neguir
concedi.

3.do Lei quei mai darentar en don e prequidazi d'in tiers

S. 43.

Ord rischun, ch'ei gliei obligatoric de ftuer
baghiar ils negls de crap, sche ha quei la consequenza,
ch'ils zulumo veders ftun neguir carschenta, essend
ch'ils mirs ein pli gros, che las preits de len e ch'ily
intern del bagety sa perquei tuttina bucca neguir neftren
schis, sche ha il proprietari il Troetz de carschenta
sin bagety, ma che selai senza don e prequidazi del contorn
per tar per ils mirs ein pli gros che las preits e zvar
sut las surdondas condiziuns.

1.mo Sch'ei gliei enunter prau u negrès did inters, sche fto
el quei ch'el trova, seigi per baghiar per negrès, pagar
reschunelamein. Nunsavend neguir perina per il biu ne
pau, sche fto ei neguir nemess e 2 av B unens e de
quei che quels fan ora fto fradin esser cuntens senza
judar neguora pli lunsch.

2.do Era arisguard esser prequidazi ad in tiers, dei ei,
sch'ei duas schabier il cas, neguir decidin entrus 2 ne
3 unens, ch' il pretendider e aduflader numnan in
per in e sch'ei fa basegn po quels dus lura tier tier in
tiers, fco obman. Quels tres dien consciensius amen
e definitivamein dicider e fladina part fto lura
ftar tier quella decisissim fatga.

3.do Fto quel, che carschenta ses bagety seigi enunter
prau nel pifters era pagar quei ton per fest era pagar
quei ton per fest alla cassa de scola gieneralla tenor
S. 42. —

S. 44.

Se pli arisguard il baghiar mira ellas
leschas cantonales. —

Qua dicitur ventar seifs, tetys, lenas etc.?

§. 75.

Uel oberkeit dei inagada per on ventar las seifs, tetys, fo era oche las concedidas de baghian seigi messa en effect ect. can publicari & dis avon, il di, ch' in negri a far quellas risettas e quei duci d'amentar els emprems & dis suenter ch' in ha futy mundi las causas. —

§. 76.

Clasenas e parteglias els vitys, fo era mes, ch' ils pifturs han ded ira a tras fton esser en uorden sil pli tard & dis suenter far mundi ilo tiers casa.

§. 77.

Ugi che ha el termin ded aty dis suenter esser visans bucca reparat tetys e classenas sufficientemeni croda ~~recomen~~ el ftruf primari ed uschia mintge & dis s'ina non cullas ofesas ritier

§. 78.

Qua ch' e negri ventar seifs e tetys, seigi era negri miran, che tutta lena avon 3 ons concedida de baghian seigi en effect; per saver que negri e priu neunevon il protogal della lena de Diever sils 3 ons e traty ora quels che han via lena e tier tgei els han dumentar quella e dan a mintge ventatier in extra del protogal. —

§. 79.

Per feadina plonta bucca messa en sin effect, croda in tal el ftruf de ftruer turnar e pagar eun inagada la lena dumentada e bucca messa en effect ed ultra de qua tenor circumstanzas, eun aut ftruf della suprestanza e vulent puspei lena per turnar e matter nemplazar la bucca messa en effect fto turnar e dumentar e pagar tenor tocca.

§. 80.

Qua la matona chis chun ein ils ventatier era obligai de far bein adaty sin seifs e mios, che quels negri bucca ruckian enunter piftura. Enflond tolo e qualo, che nessen neremein selubin de ruckian quei cals auters resultats de quella mission, duci quei negri

reporten alle rischionas per schar censuras.

§. 81.

Igi, che arva ina gieina ne fa giu ina partegliai curi frotz e tuorna bucca a serar ne far si immediat crota in frotz de ct. 30. per gada ed ean sch'ei negness e chentras fatz Ton, quel reservans e sut strof delle supraftonga. —

§. 82.

Era Feien ils mademo urentaders culla madema chischun bein observar, che tutta lena de diener, che negn bucca messa ean quei on en effect ner si ochon in on sil plaz seigi ne negni immediat messa sut tety. En cas contrari dei la lena, senter aher visan il fatron, negni vendida, sch'el e bucca negnos senter alla visada et termin det atz dis

Arisquart il far giu lenas e carigliar quella,
fo era arisquart il Ton, che saress negni caschunas
tras far giu quella. —

§. 83.

Al far giu lena tems de fety tras furs ei fomentan

§. 84.

Chera ch'ei negn fatz giu lenas Tui ei negni mess in vigliader (Wacht), curi un leu, ma che quella negn giu encunter vias, ner vity etc.

§. 85.

Fato Ton, che negnen caschunai tras il far giu lenas ne emplanar quella fton negni bonificai, sch'ei negn garigian de quels, che han piglian Ton e lura ean tratz els en censura.

§. 86.

Emplanar ner metter e schar lenas sint furs det auter po negni fomentan de quel che ha il furs. Negn ei aber schun, sche Tui el tutina, aschi gleiti, fo ei puter far Ton duftar. Tuss quei aber bucca saventat avon s. Jier. sche crodan tallas lenas tier al proprietari del furs, fo indemnisaz in pil Ton e per frotz ils negligens.

§. 87.

Era igl emplanar lenas encunter vias dei adria saventat senza serar si ne ftreus chania quella memia fety. Al metter lenas encunter mirs u seifs d auter nel ses ei era fomentan e quei ord rischun, ch'ils mirs e seifs negnen tras quei ftrusch e bunnen adria lavagai ed era perqua, ch'its tiers san tras quella planas. Tgnasch requir els praus. etc. —

B. La mischea de Sujetcha ha eune antigins
particulars regulativs, arisquant il far fein² pastg, arisquant
ils trets de setar pasculer nuorsas, por e cavals la primavera etc
ils quals ein bucca prii si en las leschas antercedentes; pecartent,
chi fetschi bucca de basegno. —